

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
NILO JÄÄSKINEN
prezentate la 12 septembrie 2013¹

Cauza C-555/11

**Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE)
Sylogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE),
Panellinios Sylogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS),
Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA),
Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS)
împotriva
Ypourgos Anaptyxis, Antagonistikotitas kai Naftilias,
Omospondia Asfalistikon Syllogou Ellados**

[cerere de decizie preliminară formulată de Symvoulion tis Epikrateias (Grecia)]

„Dreptul de stabilire și libera prestare a serviciilor — Directiva 2002/92/CE — Domeniu de aplicare — Intermediere de asigurări — Excluderea activităților realizate de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al acesteia — Posibilitatea angajatului respectiv de a realiza ocazional activități de intermediere de asigurări”

1. Prezenta cerere de decizie preliminară constituie prima cauză în care Curtea este sesizată cu interpretarea Directivei 2002/92/CE², care stabilește norme privind accesul la activitățile de intermediere de asigurări și exercitarea acestora de către persoane fizice și juridice în Uniunea Europeană.

2. Întrebarea adresată urmărește în esență să obțină precizări cu privire la noțiunea „intermediere de asigurări” în sensul articolului 2 punctul 3 al doilea paragraf din directiva menționată³. Potrivit acestei dispoziții, activitățile de intermediere nu sunt considerate ca atare în cazul în care sunt realizate de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează sub răspunderea unei întreprinderi de asigurare.

3. La originea cauzei se află un litigiu între Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE) (Uniunea Asigurătorilor Profesioniști din Grecia) și alte asociații profesionale din domeniul intermedierei de asigurări, și anume Sylogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE), Panellinios Sylogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS), Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA) și Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS) (denumite în continuare, împreună, „EEAE și alții”), și Ypourgos Anaptyxis, Antagonistikotitas kai Naftilias (ministrul dezvoltării) și Omospondia Asfalistikon Syllogou Ellados (Federația Asociațiilor de Asigurări din Grecia, denumită în continuare „OASE”).

1 — Limba originală: franceza.

2 — Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 9 decembrie 2002 privind intermedierea de asigurări (JO L 9, p. 3, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 246).

3 — Trebuie menționat că instanța de trimitere a făcut referire la „articolul 3 punctul 3 al doilea paragraf din Directiva 2002/92”. Întrucât noțiunea „intermediere de asigurări”, care face obiectul întrebării, este definită la articolul 2 punctul 3, iar nu la articolul 3 din aceeași directivă, această eroare de redactare trebuie, în opinia noastră, corectată.

4. În cadrul acestui litigiu, EEAE și alții au contestat conformitatea măsurilor naționale de transpunere cu Directiva 2002/92, pentru motivul că măsurile menționate ar aduce atingere exercitării profesiei de intermediar de asigurări independent în Grecia. Astfel cum rezultă din dosar, în conformitate cu reglementarea națională în cauză, orice angajat al unei întreprinderi de asigurare este autorizat să realizeze, ocazional și sub rezerva respectării plafonului de venituri, o activitate de intermediere de asigurări fără a fi supus cerințelor aplicabile în temeiul directivei menționate.

I – Cadrul juridic

A – Directiva 2002/92

5. Potrivit considerentelor (9), (13) și (14) ale Directivei 2002/92:

„(9) Produsele de asigurări pot fi distribuite de diferite categorii de persoane sau instituții, cum ar fi agenți, brokeri și agenți de asigurări bancare. Egalitatea de tratament între agenți și protecția consumatorului impune ca toate aceste persoane sau instituții să se afle sub incidența prezentei directive.

[...]

(13) Prezenta directivă nu ar trebui să se aplice persoanelor care se ocupă cu intermedierea de asigurări doar ca o activitate auxiliară în anumite condiții stricte.

(14) Intermediarii de asigurări și reasigurări ar trebui înregistrați la autoritatea competentă din statul membru în care au domiciliul sau sediul central, cu condiția ca aceștia să îndeplinească o serie de cerințe profesionale stricte referitoare la competența, buna reputație, asigurarea de răspundere civilă profesională și capacitatea lor financiară.”

6. Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2002/92 prevede:

„Prezenta directivă stabilește norme privind accesul la activitățile de intermediere de asigurări și reasigurări și exercitarea acestora de către persoane fizice și juridice stabilite sau care doresc să se stabilească într-un stat membru.”

7. În conformitate cu articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92:

„În sensul prezentei directive:

[...]

3. «intermediere de asigurări» înseamnă orice activitate care constă din prezentarea sau propunerea unor contracte de asigurare sau din desfășurarea altor acțiuni pregătitoare în vederea finalizării unor astfel de contracte sau din încheierea unor astfel de contracte sau din contribuția la gestionarea sau derularea unor astfel de contracte, în special în cazul unei solicitări de daune.

Aceste activități nu sunt considerate intermediere de asigurări în cazul în care sunt realizate de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează sub răspunderea unei întreprinderi de asigurare.

Nu se consideră a fi intermediere de asigurări furnizarea ocazională de informații în contextul unei alte activități profesionale, cu condiția ca scopul activității respective să nu fie acordarea de asistență unui client în vederea încheierii sau derulării unui contract de asigurare, gestionarea, cu titlu profesional, a solicitărilor de daune ale unei întreprinderi de asigurare, precum și compensarea daunelor și evaluarea de către un expert a solicitărilor de daune.”

8. Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Înregistrare”, prevede la alineatul (6):

„Statele membre veghează ca întreprinderile de asigurare să recurgă numai la serviciile de intermediere de asigurări și reasigurări prestate de intermediarii de asigurări și reasigurări înregistrați și de persoanele prevăzute la articolul 1 alineatul (2).”

9. Articolul 4 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„Intermediarii de asigurări și reasigurări trebuie să aibă cunoștințele și aptitudinile corespunzătoare, astfel cum sunt acestea stabilite de statul membru de origine al intermediarului.

[...]

Statele membre nu sunt obligate să aplice cerința prevăzută la primul paragraf din prezentul alineat tuturor persoanelor fizice care lucrează într-o întreprindere și care desfășoară activități de intermediere de asigurări sau reasigurări. Statele membre veghează ca o proporție rezonabilă din persoanele aflate în structura de conducere a unor astfel de întreprinderi, care răspund de intermediere în materie de produse de asigurare, precum și toate celelalte persoane direct implicate în intermedierea de asigurări și reasigurări, să demonstreze cunoștințele și aptitudinile necesare pentru îndeplinirea îndatoririlor lor.”

B – *Legislația națională*

1. Decretul prezidențial 190/2006

10. Directiva 2002/92 a fost transpusă în dreptul elen prin Decretul prezidențial 190/2006⁴ care, la articolul 2 alineatul 3 al doilea paragraf, prevede următoarele:

„«Intermediere de asigurări» înseamnă orice activitate de prezentare, propunere sau îndeplinire a actelor pregătitoare în vederea încheierii contractelor de asigurare, de încheiere a unor asemenea contracte sau colaborarea la gestionarea sau derularea lor, în special în cazul unei solicitări de daune. Aceste activități nu sunt considerate intermediere de asigurări în cazul în care sunt exercitate de o întreprindere de asigurări sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurări care este legat de aceasta printr-un raport de muncă și care acționează sub răspunderea acestei întreprinderi [...].”

4 — FEK A' 196.

2. Legea 3557/2007

11. Decretul prezidențial 190/2006 a fost modificat prin Legea 3557/2007⁵, care, prin articolul 15 alineatul 2, a adăugat la articolul 2 alineatul 3 din decretul menționat un nou paragraf, care prevede următoarele:

„În mod excepțional, angajatul unei societăți de asigurări, în sensul paragrafului precedent, va putea desfășura activități de intermediere de asigurări fără a fi supus dispozițiilor prezentului decret în cazul în care venitul său anual brut provenit din aceste activități nu depășește, în total, suma de cinci mii (5 000) de euro.”

12. În conformitate cu articolul 11 alineatul 3 litera b) din Legea 3557/2007, prin decret al ministrului dezvoltării, adoptat în termen de 30 de zile de la data publicării acestei legi, trebuiau precizate documentele care atestă cunoștințele generale, comerciale sau profesionale ale persoanelor care doresc să devină intermediari de asigurări sau de reasigurări, intermediari de asigurări sau de reasigurări legați, angajați ai unor întreprinderi de asigurări ori ai unor întreprinderi de intermediere de asigurări sau reasigurări, precum și cazurile în care există o obligație de formare suplimentară a acestor persoane.

3. Decretul K3-8010

13. Decretul K3-8010 din 8 august 2007 al secretarului de stat la Ministerul Dezvoltării⁶ a fost adoptat în temeiul articolului 11 alineatul 3 litera b) din Legea 3557/2007. Punctul XX din acest decret prevede:

„Angajatul unei întreprinderi de asigurări poate realiza activități de intermediere de asigurări fără a fi supus obligației de înscriere la camera profesională competentă dacă venitul său anual brut provenit din aceste activități și încasat drept comision nu depășește în total suma de cinci mii (5 000) de euro. Dacă venitul său anual brut provenit din aceste activități depășește suma indicată, angajatul trebuie să se înscrie la camera profesională competentă, potrivit condițiilor în vigoare pentru categoria de intermediere de asigurări aleasă pentru înscrierea sa. Statutul [de angajat] în domeniul asigurărilor este incompatibil cu cel de consultant de asigurări.”

II – Litigiul principal, întrebarea preliminară și procedura în fața Curții

14. EEAE și alții reprezintă asociații profesionale având ca scop apărarea intereselor profesionale și financiare ale membrilor lor, care sunt activi în domeniul intermedierei de asigurări în calitate de practicanți ai unor profesii liberale. La 29 octombrie 2007, EEAE și alții au introdus în fața instanței de trimitere o acțiune în anulare îndreptată în special împotriva punctului XX din Decretul K3-8010. Prin această acțiune, au contestat conformitatea punctului menționat cu Directiva 2002/92, deoarece acesta exclude, în anumite condiții, din domeniul de aplicare al directivei angajații unei întreprinderi de asigurări care exercită o activitate de intermediere de asigurări fără a deține calificările impuse la articolul 4 alineatul (1) din această directivă.

15. Astfel cum reiese din decizia de trimitere, instanța de trimitere manifestă rezerve cu privire la temeinicia acțiunii prin care se solicită anularea punctului XX din Decretul K3-8010. Astfel, potrivit instanței menționate, având în vedere că legislația elenă, interpretată în conformitate cu Directiva 2002/92, garantează că salariatul unei întreprinderi de asigurare care exercită ocazional activități de

5 — FEK A'/14.5.2007.

6 — FEK B' 1600/17.8.2007, denumit în continuare „Decretul K3-8010”.

intermediere se află totuși, în exercitarea acestor activități, sub răspunderea și supravegherea întreprinderii, care îi oferă și pregătirea corespunzătoare, condițiile prevăzute de directivă ar trebui considerate ca fiind îndeplinite, indiferent în ce relație se află salariatul cu societatea atunci când realizează aceste activități.

16. Totuși, dat fiind că o altă cameră a instanței menționate nu pare să împărtășească această poziție, Symvoulis tis Epikrateias (Grecia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul [2] [punctul] 3 al doilea paragraf din Directiva 2002/92, potrivit căruia «[a]ceste activități [cele enumerate la primul paragraf al aceleiași dispoziții] nu sunt considerate intermediere de asigurări în cazul în care sunt realizate de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează sub răspunderea unei întreprinderi de asigurare», trebuie să fie interpretat în sensul că permite unui angajat al unei întreprinderi de asigurări care nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din directivă să desfășoare, ocazional, iar nu ca profesie principală, activitatea de intermediere de asigurări, chiar dacă acest angajat nu se află într-un raport de muncă cu întreprinderea, care supraveghează în orice caz actele sale, sau în sensul că directiva permite această activitate numai în cazul în care este exercitată în cadrul unui raport de muncă?”

17. Prezenta cerere preliminară a fost înregistrată la grefa Curții la 3 noiembrie 2011. EEAE și alții, OASE, guvernele elen, belgian, cipriot și austriac, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. OASE, guvernul elen și Comisia au participat la ședința care a avut loc la 20 iunie 2013.

III – Analiză

A – *Cu privire la Directiva 2002/92*

1. Cu privire la finalitatea și la domeniul de aplicare al Directivei 2002/92

18. Cu titlu introductiv, observăm că din dosar pare să rezulte că o interpretare literală a dispozițiilor relevante ale Directivei 2002/92 nu conduce la un rezultat univoc care să permită instanței de trimitere să soluționeze litigiul cu care este sesizată. În consecință, trebuie să facem trimitere la o jurisprudență constantă potrivit căreia, pentru a stabili domeniul de aplicare al unei dispoziții de drept al Uniunii, este necesar să se țină seama atât de termenii săi, cât și de contextul și de obiectivele sale⁷.

19. În această privință, este bine cunoscut faptul că intermediarii de asigurări sunt actori principali ai distribuției de produse de asigurare în Uniune. Astfel cum rezultă din considerentele (6) și (7) ale Directivei 2002/92, aceasta are ca obiect să elimine obstacolele pe care le-ar putea întâmpina intermediarii respectivi în exercitarea libertății de stabilire și a libertății de a presta servicii. Intermediarii de asigurări au de asemenea un rol important în protejarea intereselor titularilor de polițe, nu numai prin distribuirea de produse de asigurare comercializate de diferite întreprinderi de asigurare, ci mai ales prin consilierea și asistența acordată titularilor de polițe prin analiza nevoilor specifice ale acestora⁸.

7 — A se vedea Hotărârea din 19 iulie 2012, A (C-33/11, punctul 27).

8 — Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind intermedierea de asigurări [COM(2000) 511 final].

20. Concepută ca un instrument de armonizare care indică o abordare nouă constând în legiferarea în raport cu activitatea, iar nu în raport cu subiectul în cauză⁹, Directiva 2002/92 a stabilit, așadar, norme privind accesul la activitățile de intermediere de asigurări și desfășurarea acestora, impunând în sarcina intermediarilor de asigurări în special obligații precum înregistrarea și respectarea unor cerințe profesionale minime¹⁰. Această directivă constituie de asemenea un instrument de protecție a titularilor de polițe și are ca obiectiv să faciliteze oferta de produse de asigurare pentru consumatori.

21. În acest scop, Directiva 2002/92 introduce un sistem de recunoaștere reciprocă¹¹ întemeiat pe armonizarea calificărilor și pe limitarea recurgerii la intermediari, care se traduce printr-o obligație impusă întreprinderilor de asigurare de a nu recurge decât la serviciile de intermediere de asigurări furnizate de intermediari înregistrați¹².

22. Noua abordare cu caracter funcțional adoptată în Directiva 2002/92 are drept consecință identificarea domeniului de aplicare al acesteia fie prin delimitarea noțiunii de activitate de intermediere¹³, fie prin excluderea din domeniul de aplicare respectiv a persoanelor care oferă anumite tipuri de servicii de intermediere¹⁴.

2. Cu privire la definițiile intermedierei și intermediarului

23. În ceea ce privește definiția activităților de „intermediere de asigurări” reținută la articolul 2 punctul 3 din directivă, noțiunea în discuție cuprinde activitățile care constau în prezentarea sau propunerea unor contracte de asigurare sau în desfășurarea altor acțiuni pregătitoare în vederea finalizării unor astfel de contracte sau în încheierea unor astfel de contracte sau în contribuția la gestionarea sau derularea unor astfel de contracte, în special în cazul unei solicitări de daune.

24. Cu toate acestea, în conformitate cu articolul 2 punctul 3 al doilea paragraf din directivă, în cazul în care activitățile menționate sunt realizate de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează sub răspunderea unei întreprinderi de asigurare, aceste activități nu sunt considerate intermediere de asigurări. Rezultă că aceste categorii de persoane nu sunt supuse cerințelor impuse de directiva menționată, fiind autorizate să desfășoare activități care constau în propunerea unor contracte de asigurare, în încheierea unor astfel de contracte sau în contribuția la gestionarea acestora. Pe de altă parte, considerăm că distincția efectuată de directivă între actele întreprinderii și actele angajaților acesteia este inutilă, cu excepția situațiilor în care sunt încheiate contracte fără a exista un contact personal cu reprezentantul unei întreprinderi¹⁵.

25. În schimb, la articolul 2 punctul 3 al treilea paragraf, Directiva 2002/92 exclude din sfera noțiunii de intermediere activitățile realizate ocazional și care constau în furnizarea de informații în contextul unei alte activități profesionale¹⁶.

9 — Spre deosebire de Directiva 77/92/CEE a Consiliului din 13 decembrie 1976 privind măsuri destinate să faciliteze exercitarea efectivă a libertății de stabilire și a libertății de a presta servicii în cazul activităților de agent și de broker de asigurări (fostul grup 630 CITI) și în special măsuri tranzitorii referitoare la aceste activități (JO 1977, L 26, p. 14), Directiva 2002/92 se caracterizează printr-o armonizare care nu se bazează pe categoriile de intermediari existente, ci pe activitățile intermediarului de asigurări în mod global.

10 — În conformitate cu articolele 3 și 4 din Directiva 2002/92, cerințele esențiale se referă la înregistrare, la calificările profesionale, la buna reputație și la acoperirea printr-o asigurare de răspundere civilă, precum și la măsuri de protecție a fondurilor clienților.

11 — Propunerea de directivă menționată mai sus [COM(2000) 511 final].

12 — Și de persoanele vizate la articolul 1 alineatul (2) din directiva menționată. Intermediarii înregistrați într-un anumit stat membru pot să își desfășoare activitatea în alte state membre în temeiul liberei prestări a serviciilor sau prin înființarea unei sucursale. Statele membre pot completa cerințele profesionale prevăzute de directivă, însă numai pentru intermediarii pe care urmează să îi înregistreze.

13 — Articolul 2 punctele 3 și 4 din această directivă.

14 — Articolul 1 alineatele (2) și (3) din directiva menționată.

15 — Cum este de exemplu cazul încheierii unui contract prin intermediul internetului.

16 — Poate fi de exemplu cazul unui avocat, al unui notar, al unui expert, al unui consultant care furnizează ocazional informații fără însă a propune un contract de asigurare.

26. În plus, anumite activități, deși intră în sfera noțiunii de intermediere de asigurări, sunt excluse din domeniul de aplicare al Directivei 2002/92 în temeiul articolului 1 alineatul (2) din aceasta. Este cazul categoriei de persoane care oferă contractele de asigurare care îndeplinesc cumulativ toate condițiile vizate, inclusiv condiția privind norma *de minimis* referitoare la plafonul primei anuale, care nu poate să depășească 500 de euro, precum și condiția privind durata contractului, care nu ar trebui să depășească 5 ani.

27. Directiva 2002/92 conține o definiție funcțională a noțiunii de intermediere pentru a cuprinde diferitele categorii de intermediari (broker, agent, subagent) înglobând totodată alte canale de distribuție, cum sunt asigurările bancare¹⁷. Astfel, după cum rezultă din considerentul (9) al acestei directive, o gamă foarte largă de persoane și de instituții poate să distribuie produsele de asigurări¹⁸.

28. În ceea ce privește noțiunea de intermediar de asigurări care figurează la articolul 2 punctul 5 din Directiva 2002/92, sub incidența acesteia intră orice persoană fizică sau juridică ce inițiază sau desfășoară, în schimbul unei remunerații, activități de intermediere de asigurări. Aceasta presupune, pe de o parte, că este vorba, prin urmare, despre o activitate exercitată cu titlu profesional și, pe de altă parte, că persoanele care desfășoară o activitate de intermediere fără nicio contraprestație de natură pecuniară și economică nu sunt considerate intermediari în sensul acestei directive.

29. În această privință, subliniem că profesia de intermediar de asigurări poate fi exercitată și potrivit modelului intermediarii legate. În conformitate cu articolul 2 punctul 7 din directivă, persoana care desfășoară o astfel de activitate acționează pentru una sau mai multe întreprinderi de asigurare și în numele acestora.

30. Pe de altă parte, arătăm că, în conformitate cu o nouă abordare, Directiva 2002/92 nu reia distincțiile efectuate la nivel național între diferitele tipuri de intermediere. Astfel, încă din etapa lucrărilor pregătitoare, distincția dintre agenți și brokeri¹⁹ nu a putut fi stabilită în toate statele membre. În consecință, profesia de intermediar de asigurări în sensul acestei directive corespunde, în statele membre, mai multor subcategorii profesionale²⁰. Totuși, întrucât directiva menționată prevede cerințe minime privind modalitățile și conținutul informațiilor pe care intermediarii de asigurări trebuie să le furnizeze clienților lor potențiali, aceștia din urmă ar trebui să fie în măsură să identifice cu ce tip de intermediar discută²¹.

17 — A se vedea lucrările pregătitoare ale directivei menționate [COM(2000) 511 final].

18 — Totuși, astfel cum rezultă din proiectul de reformare a Directivei 2002/92, aceasta nu se aplică tuturor vânzătorilor de asigurări, cum ar fi întreprinderile de asigurare propriu-zise. În cadrul reformării s-a propus, prin urmare, să se extindă domeniul de aplicare al directivei în acest sens. A se vedea punctul 59 din prezentele concluzii.

19 — Aceste noțiuni au fost definite distinct în Directiva 77/92, abrogată prin Directiva 2002/92, și corespundeau diverselor profesii de vânzare de asigurări în statele membre.

20 — Astfel, rezultă din dosar că legislația elenă cunoaște cinci categorii de intermediari de asigurări, și anume agenții de asigurări, intermediarii de asigurări, consultanții de asigurări, coordonatorii consultanților de asigurări și categoria în litigiu, a angajaților întreprinderilor de asigurări. Legislația finlandeză distinge în materie de intermediere între agent, care este o persoană fizică sau juridică ce acționează pentru și sub răspunderea asigurătorului, pe de o parte, și broker, care desfășoară activitatea de intermediere pe baza unui contract cu un alt subiect decât asigurătorul, pe de altă parte [a se vedea Legea nr. 570/2005 privind intermedierea de asigurări (Laki vakuutusedustuksesta nr. 570 din 15 iulie 2005)]. Legislația belgiană prevede trei categorii de intermediari, și anume, mai întâi, brokerul, care este intermediarul ce pune în legătură titularii de polițe și întreprinderile de asigurare fără a fi obligat de alegerea acestora, apoi, agentul, definit ca intermediarul care, în temeiul uneia sau mai multor convenții sau împuterniciri pentru și în numele uneia sau a mai multor întreprinderi de asigurare desfășoară activități de intermediere și, în sfârșit, subagentul, ca intermediar ce acționează sub răspunderea unui broker sau a unui agent (a se vedea site-ul internet www.fsma.be). În schimb, în dreptul francez, Codul asigurărilor (code des assurances) (articolul R.511-2) îi împarte în șase categorii, având în vedere că intermediarii are dreptul să își desfășoare activitatea în cadrul mai multor categorii, cum ar fi: brokerii de asigurări, agenții generali de asigurări, mandatarii de asigurări, care cuprind persoanele fizice nesalariate și persoanele juridice mandatate de o întreprindere de asigurare, mandatarii intermediarilor de asigurări, care cuprind persoanele fizice nesalariate și persoanele juridice mandatate de brokeri, agenți generali, mandatarii de asigurări, mandatarii intermediari de asigurări, intermediarii străini (a se vedea Bigot, J., „L'intermédiation en assurance: les nouvelles règles du jeu”, în *La semaine Juridique*, Édition Générale, noiembrie 2006, nr. 47, I-189).

21 — A se vedea Propunerea de directivă menționată mai sus [COM(2000) 511 final] și capitolul III din Directiva 2002/92.

3. Cu privire la exemplele de transpunere a Directivei 2002/92

31. Este util să se arate că, având în vedere particularitățile referitoare la domeniul de aplicare al Directivei 2002/92 și definițiile cuprinse în aceasta, statele membre au reținut soluții variate în scopul transunerii directivei. Astfel, potrivit legislației franceze, trebuie să se distingă activitățile care ies de sub incidența intermedierii, pe de o parte, și activitățile care intră în sfera definiției intermedierii de asigurări, dar care sunt scutite de obligațiile aferente acesteia, pe de altă parte²². În ceea ce privește legislația finlandeză, aceasta prevede o definiție generală a intermedierii, precizând în paralel activitățile calificate drept „neintermediere”, care se raportează la acțiuni ale întreprinderilor de asigurare și ale angajaților acestora²³.

32. Statele membre au prevăzut de asemenea excepții referitoare la obligația de înscriere în registrul național al intermediarilor de asigurări, precum, în dreptul belgian, în ceea ce privește asigurarea riscurilor proprii întreprinderi a intermediarului sau în cazul unei intermedieri care vizează contracte de asigurare care îndeplinesc toate condițiile stabilite la articolul 1 alineatul (2) din Directiva 2002/92²⁴. Este de asemenea cazul legislației Regatului Unit în ceea ce privește furnizarea ocazională de informații în domeniul asigurărilor sau în prezența unor oferte de contracte de asigurare complementare activității principale, sub rezerva unei condiții privind durata contractelor și a unui plafon de venituri²⁵.

33. Acestea sunt considerațiile în lumina cărora trebuie să se răspundă la întrebarea adresată.

B – Cu privire la delimitarea noțiunii de intermediere de asigurări

1. Cu privire la legislația națională în discuție în litigiul principal

34. Prin intermediul întrebării adresate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă delimitarea noțiunii de intermediere prevăzută la articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92 acoperă situația în care un salariat²⁶ al unei întreprinderi de asigurare care nu îndeplinește condițiile referitoare la calificări aplicabile intermediarilor de asigurări în temeiul acestei directive și care nu acționează în cadrul raportului de subordonare, ci face obiectul supravegherii activităților sale este autorizat să exercite în mod ocazional activități de intermediere de asigurări.

35. Mai întâi trebuie precizat că activitatea de intermediere de asigurări este reglementată în dreptul elen de mai multe acte cu rang diferit, al căror conținut este de natură să ridice câteva întrebări. Astfel, definiția intermedierii de asigurări figurează în Decretul prezidențial 190/2006, modificat ulterior prin Legea 3557/2007. Această lege a introdus o derogare în raport cu definiția menționată mai sus, întemeiată pe plafonarea veniturilor aplicabilă tuturor angajaților unei întreprinderi de asigurare. În consecință, dispoziția menționată pare să îi excepteze pe aceștia din urmă de formalitățile

22 — Langé, D., „Les intermédiaires d'assurance à l'heure du marché unique: la réforme de l'intermédiation en assurance”, *Revue générale du droit des assurances*, nr. 2006-4, p. 857. Observăm că, în conformitate cu legislația franceză, întreprinderile de asigurare calificate drept întreprinderi „fără intermediari” care distribuie produse de asigurare prin birourile lor descentralizate în care plasează angajați care îi primesc pe clienți intră sub incidența acestei excepții. Angajații întreprinderilor menționate nu fac parte din categoria profesională a intermediarilor de asigurări și nu sunt supuși obligației de înregistrare.

23 — A se vedea Legea nr. 570 din 15 iulie 2005.

24 — A se vedea site-ul internet <http://www.fsma.be> pentru descrierea excepțiilor aplicabile în dreptul belgian.

25 — A se vedea site-ul internet http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/ins_reg.pdf pentru sistemul aplicabil în Regatul Unit.

26 — Arătăm că noțiunea de salariat este exprimată în diferitele versiuni lingvistice ale Directivei 2002/92 prin termenii: „σπάλληλος” (în limba greacă), „empleado” (în limba spaniolă), „Angestellter” (în limba germană), „employee” (în limba engleză), „impiegato” (în limba italiană), „pracownik” (în limba polonă), „työntekijä” (în limba finlandeză), „anställd” (în limba suedeză), ceea ce justifică utilizarea termenului mai larg „angajat”.

referitoare la exercitarea activităților de intermediere, fără a preciza în sarcina cui revin obligațiile aferente activităților astfel excluse. În sfârșit, în temeiul abilitării cuprinse în Legea 3557/2007 a fost adoptat Decretul K3-8010, care prevede modalitățile relativ imprecise de punere în aplicare a derogării menționate.

36. Cu toate acestea, din moment ce prin acțiunea cu care a fost sesizată instanța de trimitere se urmărește anularea numai a dispozițiilor Decretului K3-8010, prezenta analiză se limitează la acest decret și în special la punctul XX.

37. Astfel, rezultă din dosar că legislația națională contestată în fața instanței de trimitere introduce o excepție a cărei întindere este diferită de domeniul de aplicare al excluderii care figurează la articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92 întrucât îi permite oricărui angajat al unei întreprinderi de asigurare să desfășoare ocazional activități de intermediere de asigurări în schimbul unor remunerații limitate la 5 000 de euro, fără a trebui să îndeplinească condițiile specifice aplicabile în temeiul articolului 4 alineatul (1) din directiva menționată. Pe de altă parte, rezultă din dosar că un angajat din sectorul asigurărilor nu poate să desfășoare activități de consultant de asigurări în condițiile în care este autorizat să realizeze activități de intermediere.

38. În această privință, arătăm că părțile care au depus observațiile scrise în prezenta cauză susțin puncte de vedere divergente. Astfel, potrivit EEAE și alții, întrucât asimilează angajatul unei întreprinderi de asigurare cu un intermediar de asigurări, punctul XX din Decretul K3-8010 contravine Directivei 2002/92. Potrivit guvernelor belgian și austriac, articolul 2 punctul 3 al doilea paragraf din această directivă trebuie interpretat în sensul că un angajat al unei întreprinderi de asigurare care nu deține calificările prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată nu poate să realizeze activități de intermediere de asigurări în mod ocazional.

39. OASE și guvernele elen și cipriot propun să se considere că, în lumina articolului 2 punctul 3 al doilea paragraf din Directiva 2002/92, un angajat al unei întreprinderi de asigurări care nu deține calificările prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din această directivă poate să realizeze activități de intermediere de asigurări în mod ocazional, iar nu în cadrul activității sale profesionale principale.

40. În sfârșit, Comisia susține că derogarea prevăzută la articolul 2 punctul 3 din directiva menționată se aplică unor activități desfășurate de angajați ai întreprinderii de asigurare sub răspunderea angajatorului lor, chiar și atunci când acestea nu se încadrează exclusiv în „contractul lor de muncă remunerată”.

2. Cu privire la modalitățile de exercitare a activității de intermediere prevăzute de Directiva 2002/92

41. Considerăm că trebuie să se distingă trei situații principale privind exercitarea activității de intermediere în lumina domeniului de aplicare al Directivei 2002/92.

42. În primul rând, trebuie să se aibă în vedere cazul în discuție în speță, și anume cel al unui angajat al unei societăți de asigurare. În această ipoteză, deși activitățile unui angajat pot intra sub incidența definiției generice a intermediării de asigurări, rezultă din cuprinsul directivei menționate că aceste activități nu sunt considerate ca atare.

43. După cum arată guvernul austriac, unul dintre motivele excluderii acestor activități din domeniul de aplicare al Directivei 2002/92 și, în consecință, al exceptării persoanelor care le desfășoară de la cerințele acestei directive este legat de faptul că se prezumă că întreprinderile de asigurare sau angajații lor îndeplinesc cerințele profesionale care garantează protecția titularilor de polițe, din moment ce, printre altele în conformitate cu directiva menționată, se consideră că întreprinderile de

asigurare au această calitate după ce au obținut în prealabil autorizația oficială prevăzută la articolul 6 din Prima directivă 79/267/CEE a Consiliului din 5 martie 1979 de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind inițierea și exercitarea activității de asigurare directă de viață (JO L 63, p. 1).

44. În opinia noastră, obiectivul principal urmărit printr-o astfel de delimitare a domeniului de aplicare al Directivei 2002/92 este de a permite întreprinderilor de asigurare, pe de o parte, să comercializeze propriile produse de asigurare și, pe de altă parte, să poată acționa în calitate de intermediari în scopul comercializării produselor altor societăți de asigurare, de exemplu membre ale aceluiași grup sau legate de acestea prin acorduri comerciale sau altfel de acorduri. Aceste considerații sunt valabile, desigur, pentru angajații întreprinderilor menționate.

45. Astfel, întrucât întreprinderea nu poate acționa decât prin intermediul angajaților săi, trebuie să se considere că, atunci când aceștia acționează pentru angajatorul lor și în numele acestuia, ei trebuie asimilați întreprinderii și, în consecință, activitățile lor sunt excluse din domeniul de aplicare al directivei menționate. În această ipoteză, relația contractuală stabilită la momentul vânzării prin intermediere de asigurări leagă, prin urmare, întreprinderea de asigurare în cauză de titularul de poliță, angajatul acționând numai ca mandatar al acesteia.

46. În plus, în ceea ce privește relația juridică dintre întreprinderea de asigurare și angajat, Comisia arată în mod întemeiat că articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92 trebuie interpretat în sensul că acoperă activitățile realizate de angajați ai întreprinderii de asigurare sub răspunderea angajatorului lor, chiar și atunci când acestea nu se încadrează exclusiv în „contractul lor de muncă remunerată” în sensul normelor interne de dreptul muncii. Astfel, luarea în considerare a diversității relațiilor contractuale care pot lega un angajat de angajatorul său în diferitele state membre ar exclude orice interpretare uniformă a derogării în cauză²⁷. Pe de altă parte, modalitățile de plată a unui angajat par lipsite de relevanță având în vedere definițiile date de această directivă.

47. Dimpotrivă, efectul util al Directivei 2002/92 exclude, în opinia noastră, ca angajații unei întreprinderi de asigurare să poată desfășura în nume propriu activități de intermediere fără a îndeplini condițiile prevăzute de această directivă. După cum arată guvernul belgian, amintind activitatea de intermediere de asigurări desfășurată în mod ocazional și complementar în afara cadrului contractului de muncă ce leagă angajatul de o întreprindere de asigurare, legislația națională în discuție în litigiul principal iese din cadrul articolului 2 punctul 3 al doilea paragraf din directiva menționată. Astfel, nu mai este vorba despre vânzare directă de produse de asigurare, ci despre intermediere de asigurări propriu-zisă.

48. Or, rezultă din dosar că legislația în cauză în litigiul principal atribuie unui angajat al întreprinderii de asigurare o „pălărie dublă”, întrucât acesta poate acționa în paralel, pe de o parte, în calitate de angajat asimilat angajatorului său și, pe de altă parte, în calitate de agent independent necalificat, cu condiția să nu depășească un anumit plafon de venituri²⁸. Observăm că legislația menționată are drept rezultat autorizarea unei configurații contractuale triunghiulare a cărei structură înglobează, în primul

27 — În această privință, arătăm că, din moment ce dreptul muncii nu face obiectul unei armonizări la nivelul Uniunii, există o diversitate de soluții în dreptul național inerentă libertății contractuale. De asemenea, legătura fundamentală poate fi sau relația de muncă în sens extins sau contractul de muncă. În consecință, în sensul dreptului Uniunii, excluderea „angajaților” societăților de asigurare din domeniul noțiunii de intermediere ar trebui în mod normal să fie interpretată ca vizând raporturile contractuale dintre un angajat și o societate de asigurare caracterizate printr-un raport de subordonare. Or, într-un raport contractual în care părțile se află pe poziție de egalitate, niciuna dintre acestea nu poate fi considerată drept angajat.

28 — În ceea ce privește plafonarea remunerației, trebuie să se precizeze că, încă din stadiul lucrărilor pregătitoare ale Directivei 2002/92, a fost exclusă delimitarea domeniului de aplicare al acesteia în raport cu un anumit nivel de activitate a intermediarilor de asigurări (de exemplu, în funcție de volumul anual al primelor colectate) pentru a nu exclude din domeniul său de aplicare intermediarii „mici”, care se consideră că nu garantează un nivel corespunzător de protecție pentru titularii de polițe. A se vedea Propunerea de directivă menționată mai sus [COM(2000) 511 final].

rând, angajatul și titularul de poliță, în al doilea rând, titularul de poliță și întreprinderea de asigurare și, în al treilea rând, angajatul și întreprinderea de asigurare. În plus, această legislație introduce o confuzie care afectează normele de repartizare a răspunderii în ceea ce privește obligațiile specifice ale intermediarului față de titularul de poliță.

49. Or, a admite o astfel de posibilitate ar echivala, în opinia noastră, cu o eludare a finalității Directivei 2002/92, în special în ceea ce privește domeniul său de aplicare în legătură cu noțiunea de intermediere de asigurări, cerințele referitoare la calificările profesionale ale intermediarilor, precum și obligația protecției titularilor de polițe.

50. În acest context, trebuie să se sublinieze că diferența dintre un angajat al unei întreprinderi supus obligației de loialitate față de angajatorul său și un intermediar de asigurări constă în special în gradul de independență și de imparțialitate, întrucât intermediarul trebuie să ofere consultanță în temeiul obligației sale de analiză obiectivă, ceea ce nu este valabil în cazul unui angajat care acționează în numele și în interesul întreprinderii. Interpretarea propusă este confirmată de scopul urmărit de Directiva 2002/92, și anume de a permite intermediarilor să beneficieze mai ușor de libertatea de stabilire și de libertatea de a presta servicii. Or, statutul de angajat al unei întreprinderi exclude în sine un astfel de beneficiu.

51. Desigur, guvernul elen susține în mod întemeiat că directiva menționată nu efectuează o armonizare exhaustivă. Aceasta nu are însă nicio incidență asupra obiectivului său de a stabili cerințe minime referitoare la cunoștințele și la aptitudinile profesionale ale intermediarilor pentru a pune în aplicare o veritabilă piață europeană a intermediarii de asigurări. În consecință, această directivă permite o marjă de manevră în ceea ce privește modalitățile, iar nu în ceea ce privește însuși principiul unui nivel minim de cerințe în ipoteza în care activitățile desfășurate sunt cele de intermediere de asigurări.

52. În orice caz, dispozițiile articolului 4 alineatul (1) al patrulea paragraf din Directiva 2002/92, în temeiul cărora statele membre nu sunt obligate să aplice cerințele privind cunoștințele și aptitudinile corespunzătoare tuturor persoanelor care lucrează pentru o întreprindere, constituie în mod evident o adaptare a cerințelor analoagă celei care are loc în cazul profesiilor reglementate. Astfel, este clar că, asemenea unui cabinet de avocatură care angajează juriști care nu sunt înscriși în barou și personal care nu dispune de o formare juridică completă, nu toți angajații unei întreprinderi de asigurare trebuie să îndeplinească cerințele de calificare profesională.

53. În al doilea rând, trebuie avut în vedere cazul unui intermediar de asigurări legat în sensul articolul 2 punctul 7 din Directiva 2002/92, care acționează sub răspunderea integrală fie a unei societăți de asigurare, fie a unui alt intermediar²⁹.

54. Din punct de vedere juridic, este vorba despre un agent al unei astfel de societăți sau despre un alt intermediar care nu este asimilat acesteia din urmă, întrucât are statut de independent³⁰. Potrivit articolului 12 alineatul (1) din Directiva 2002/92, intermediarii de asigurări sunt totuși obligați să informeze clientul cu privire la elementele de natură să le influențeze imparțialitatea și în special dacă își întemeiază consultanța pe obligația de analiză imparțială. Intermediarii legați sunt obligați să facă cunoscută lipsa de imparțialitate, ceea ce nu este valabil în cazul societăților de asigurare sau al angajaților acestora.

29 — Extinderea definiției intermediarului de asigurări legat la intermediarii care lucrează sub responsabilitatea unui alt intermediar este prevăzută la articolul 2, astfel cum a fost modificat, din Directiva 2002/92 revizuită (a se vedea Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind intermedierea de asigurări [COM(2012) 360 final]).

30 — Profesia de agent legat este prezentă și în alte directive referitoare la piețele financiare, cum sunt, de exemplu, Directiva 93/22/CEE a Consiliului din 10 mai 1993 privind serviciile de investiții în domeniul valorilor mobiliare (JO L 141, p. 27, Ediție specială, 06/vol. 7, p. 3) și Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului (JO L 145, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 247).

55. Subliniem totuși că intermediarul legat este obligat să acționeze ca intermediar pentru întreprinderea de asigurare și în numele acesteia. Aceasta pare să excludă faptul că un angajat poate să acționeze în același timp în această calitate și în calitate de intermediar legat al angajatorului său.

56. Astfel, funcția de intermediere legată implică în mod necesar ca intermedierea să fie de natură complementară în raport cu o altă activitate. În ipoteza în care s-ar admite că această „altă activitate” poate consta într-o relație de muncă cu o societate de asigurare, problema care se pune ar fi astfel aceea de a ști care ar fi măsurile care trebuie luate pentru a menține protecția titularilor de polițe și pentru a evita confuzia între aceste roluri diferite.

57. Legislația în discuție în litigiul principal permite fiecărui angajat al unei societăți de asigurare, și anume, potrivit unei interpretări literale, în egală măsură personalului tehnic, celui de pază sau de curățenie, să fie remunerat ca intermediar asimilat unui broker în sensul dreptului obligațiilor³¹. Pe de altă parte, arătăm că în ședință, reprezentantul guvernului elen pare să fi contestat această interpretare a dispozițiilor naționale, fără însă a stabili existența în dreptul național a unor dispoziții care ar limita posibilitatea menționată numai la angajații specializați ai întreprinderilor de asigurare.

58. În al treilea rând, trebuie, în sfârșit, să se aibă în vedere cazul unui intermediar de asigurare independent care acționează ca reprezentant al unui client în raport cu societatea de asigurare. Directiva 2002/92 se aplică pe deplin unui astfel de caz și statele membre sunt obligate să stabilească cerințele referitoare la cunoștințele și la aptitudinile pe care trebuie să le dețină intermediarii.

59. În această privință, arătăm că, în cadrul reformării Directivei 2002/92, a fost prevăzută extinderea domeniului său de aplicare astfel încât să includă vânzările de contracte de asigurare efectuate de întreprinderi de asigurare și reasigurare fără intervenția unui intermediar de asigurări. Propunerea de directivă revizuită urmărește de asemenea să se aplice la toate canalele de distribuție (asigurători direcți, societăți de închiriere auto etc.)³². Trebuie să se sublinieze că reformarea directivei menționate prevede că polițele de asigurare vândute în completarea vânzării de servicii ar intra sub incidența directivei revizuite³³.

IV – Concluzie

60. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebarea adresată de Symvoulio tis Epikrateias în sensul că:

„Articolul 2 punctul 3 al doilea paragraf din Directiva 2002/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 9 decembrie 2002 privind intermedierea de asigurări trebuie interpretat în sensul că un angajat al unei întreprinderi de asigurare care nu deține calificările prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din această directivă nu poate exercita în mod ocazional activități de intermediere de asigurări în afara cadrului legăturii de subordonare care decurge dintr-o relație contractuală care îl leagă de această întreprindere și cu respectarea unui plafon anual de resurse. În schimb, activitățile unui angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează pentru angajatorul său și în numele acestuia sunt excluse din domeniul de aplicare al directivei menționate.”

31 — Astfel cum reiese din dosar, în cazul în care angajații aduc angajatorului lor, care este o întreprindere de asigurare, polițe de asigurare, aceștia au dreptul la un comision, independent de salariul lor în temeiul contractului de muncă.

32 — În consecință, reformarea propusă are în vedere să elimine al doilea paragraf al punctului 3 din articolul 2 din directivă și să îl înlocuiască cu o teză în cadrul primului paragraf potrivit căreia sunt considerate, printre altele, drept „intermediere de re/asigurări” activitățile „realizate de o întreprindere de asigurare fără intervenția unui intermediar de asigurări”. A se vedea COM(2012) 360 final.

33 — Aceasta ar fi, de exemplu, situația polițelor de asigurare de călătorie vândute de agenții de voiaj și a polițelor de asigurare „multirisc” comercializate de societățile de închiriere auto și de societățile de leasing. A se vedea Propunerea de directivă menționată mai sus [COM(2012) 360 final].